

การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4*
The use of Brahmavihāra Dhamma Principles by School Administrators
of Educational Opportunity Extension Schools under the Office of
Buriram Primary Education Service Area 4

ธนากร แป้โรตอง, พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, พระฮอนด้า วาทสฺสโท¹ และณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์²
Tanakorn Paethaisong, Phrakhru Palad Boonchuay Chotivungso, Phra Honda Vadasuddo
and Ntapat Woraphongphat
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹
สถาบันเทคโนโลยีภาคตะวันออกแห่งสุวรรณภูมิ²
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Eastern Institute of Technology Suvarnabhumi, Thailand
Corresponding Author, E-mail: 6405205023@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 2) เปรียบเทียบการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน 3) ศึกษาแนวทางการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 278 คน กลุ่มเป้าหมายจำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (t-test แบบ Independent Samples) และ (F-test แบบ one way ANOVA)

---

*ได้รับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2566; แก้ไขบทความ: 5 เมษายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 29 เมษายน 2566
Received: February 14, 2023; Revised: April 5, 2023; Accepted: April 29, 2023

ผลการวิจัยพบว่า

1. การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.24)

2. เปรียบเทียบการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 พบว่า จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านมีความเห็นแตกต่างกัน จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวม และรายด้านมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ได้แก่ 1) ด้านเมตตา ผู้บริหารควรมีความปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้คำแนะนำในการทำงาน 2) ด้านกรุณาผู้บริหารควรมีความกรุณาปรานีกับผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความบริสุทธิ์ใจ 3) ด้านมุทิตา ผู้บริหารควรสนับสนุนส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความรู้ความสามารถในการทำงานพัฒนาตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้า 4) ด้านอุเบกขา ผู้บริหารควรมีความปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาโดยไม่มีอคติมีความเที่ยงธรรมในการบริหารงานเสมอภาค

คำสำคัญ: พฤติกรรมผู้บริหาร; หลักพรหมวิหารธรรม

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the use of Brahmavihāra Dhamma by school administrators of Educational Opportunity Extension Schools under the Office of Buriram Primary Educational Service Area 4; 2) to compare the use of Brahmavihāra Dhamma by school administrators of Educational Opportunity Extension Schools under the Office of Buriram Primary Educational Service Area 4, It's a Mixed Methodology Research, classified by the samples' genders, educational degrees, and working experiences; 3) to study the guideline of the use of Brahmavihāra Dhamma by school administrators of Educational Opportunity Extension Schools under the Office of Buriram Primary Educational Service Area 4. The sample group consisted of 278 teachers and the target group of 6 people. The research tools were questionnaires, interview forms, has a confidence value of 0.82, statistical data analysis including frequency, percentage, mean, standard deviation (t-test, Independent Samples) and (F- one-way ANOVA test).

The research results were as follows:

1. The use of Brahmavihāra Dhamma by school administrators of Educational Opportunity Extension Schools under the Office of Buriram Primary Educational Service Area was at a high level in both overall and aspect perspectives ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.24).

2. The use of Brahmavihāra Dhamma by school administrators of Educational Opportunity Extension Schools under the Office of Buriram Primary Educational Service Area 4, classified by the samples' genders was different in both overall and aspect perspectives. Classified by the samples' educational degrees and working experiences, there was no difference in both perspectives.

3. The guideline for the use of Brahmavihāra Dhamma by school administrators of Educational Opportunity Extension Schools under the Office of Buriram Primary Educational Service Area 4 1. Is that in terms of Mettā, administrators should have good intentions for their subordinates, give advice on work. 2. In terms of Karuṇā, administrators should be kind to their subordinates with sincerity. 3. In terms of Muditā, Administrators should encourage their subordinates who are knowledgeable and capable of working in self-improvement for progress. 4. In terms of Upekkhā, Executives should have good intentions towards their subordinates without bias, fairness in administration, equality.

Keywords: Executive Behavior; Brahmavihāra Dhamma

1. บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้านต่างๆ ที่จะดำรงชีพ และประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้การพัฒนาประเทศชาติให้บรรลุเป้าหมาย ปัจจัยที่สำคัญคือต้องพัฒนาคนในชาติให้มีคุณภาพซึ่งการให้การศึกษาถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) และผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีความสำคัญเป็นกลไกที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ทำให้การปฏิรูปการศึกษาไทยบรรลุผลตามเจตนารมณ์ และช่วยให้แผนแม่บทในการปฏิรูปการศึกษาของไทยเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการบริหารจัดการสถานศึกษา คือ ผู้ที่มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากในภาคปฏิบัติจะเป็นตัวการและเป็นกลไกหลักในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และ

พันธกิจ ต้องทำหน้าที่และรับผิดชอบโดยตรงในการดูแล ควบคุมกำกับและส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการทำงานในส่วนต่างๆของสถานศึกษาให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายที่ได้วางไว้ (ศิริพงษ์ เสาภายน, 2552) สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติปฏิบัติตนขาดศีลธรรม ขาดจริยธรรม ไม่น้อยดังจะพบเห็นจากข่าวหน้าหนังสือพิมพ์หรือสื่อแขนงอื่นๆ อยู่บ่อยๆ เช่น ผู้บริหารทุจริตการซื้อวัสดุรายหัวนักเรียนมีแต่รายการซื้อแต่ไม่มีรายการของ เอาไปใช้จ่ายส่วนตัวบ้างทุจริต การจัดซื้อต่างๆผู้บริหารโรงเรียนทำอาจารย์นักเรียนและเหตุการณ์ต่างๆ อีกมากมาย ในพฤติกรรมที่ขาดคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา (พลภัทร ปิ่นทอง, 2556)

คุณธรรมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น มีความสำคัญในหน้าที่ การงาน เป็นคนดีของครอบครัว สังคมและประเทศชาติ คุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานที่สำคัญของทุกคน และทุกวิชาชีพ การขาดคุณธรรมจริยธรรมทั้งในส่วนบุคคลและในวิชาชีพอาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคม และวงการวิชาชีพในอนาคตได้อีกด้วย จะพบเห็นได้จากการเกิดวิกฤตศรัทธาในวิชาชีพหลายแขนงในปัจจุบัน ทั้งในวงการวิชาชีพครู จึงมีคำกล่าวที่เราไม่สามารถสร้างครูดีบนพื้นฐานของคนไม่ดี ถ้าบุคคลเหล่านี้มีพื้นฐานทางนิสัยและความประพฤติที่ไม่ดี (อมรา เล็กเริงสินธุ์, 2542)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ด้วยเหตุที่ว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา เป็นผู้นำที่จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาวิสัยคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชา เป็นแนวทางในการฝึกอบรม สั่งสอน ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่นักเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญให้หน่วยงานนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 มีการปฏิบัติระดับใด
2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ให้มีประสิทธิภาพควรเป็นอย่างไร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยวิธีวิทยาเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research) และการวิจัยวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research)

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ในปีการศึกษา 2565 ใน 53 โรงเรียน จำนวน 1,001 คน กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 4 ปีการศึกษา 2565 โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) จำนวน 278 คนจำแนก และกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 6 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ทั้งนี้เลือกมาจากผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ 3) สร้างเครื่องมือจากกรอบเนื้อหาของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย 4) เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ 5) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) เชิงเนื้อหา (Content validity) นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ (Index of Items Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 6) นำเครื่องมือที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูในโรงเรียนอนุบาลสี่อานาจ (ชุมชนเปื่อยหัวแดง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คนเพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.90

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) แบบสอบถาม (Questionnaires) (1) ขอรับหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย (2) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยเพื่ออำนวยความสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการบริหารจัดการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19) โดยใช้ Google Form และสร้าง

คิวอาร์โค้ด (QR Code) ให้พร้อมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยต่อไป (3) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางคณิตศาสตร์ (4) นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไปโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ และ 2) แบบสัมภาษณ์ (Interview) (1) ขอรับหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งไปยังกลุ่มเป้าหมาย (2) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์จากผู้ตอบสัมภาษณ์กลุ่มเจาะจงท่านละ 1 ชุด จำนวน 6 ท่าน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับสถานะภาพทางเพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน โดยวิเคราะห์หาค่าจำนวน และค่าร้อยละ 2) วิเคราะห์หาระดับโดยวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมายตามเกณฑ์ต่อไปนี้ 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำแนกตามสถานะภาพทางเพศ ทำงาน โดยการทดสอบที่ (t-test แบบ Independent Samples) 4) วิเคราะห์เปรียบเทียบการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยการทดสอบที่ (t-test แบบ Independent Samples) 5) วิเคราะห์เปรียบเทียบเปรียบเทียบการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test แบบ one way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างหาความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe method) 6) วิเคราะห์แนวทางการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 4 ด้าน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

5. การสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์จากผู้ตอบสัมภาษณ์กลุ่มเจาะจงท่านละ 1 ชุด จำนวน 6 ท่าน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์ สรุปได้แนวทางการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ตีจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ดังนี้

ตารางที่ 1 การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา	ระดับปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน (ด้านเมตตา)	4.49	0.23	มาก	3
2. พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน (ด้านกรุณา)	4.48	0.24	มาก	4
3. พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน (ด้านมุทิตา)	4.52	0.23	มาก	1
4. พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน (ด้านอุเบกขา)	4.51	0.25	มาก	2
รวม	4.50	0.24	มาก	

พบว่า โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน ด้านมุทิตา รองลงมา คือ พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน ด้านอุเบกขา ด้านเมตตา และด้านกรุณา ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของ ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	ชาย		หญิง		t	Sig
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน (ด้านเมตตา)	4.53	0.23	4.47	0.23	1.80	0.07
2. พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน (ด้านกรุณา)	4.53	0.25	4.47	0.23	1.90	0.05
3. พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน (ด้านมุทิตา)	4.58	0.25	4.50	0.22	2.42	0.02
4. พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน (ด้านอุเบกขา)	4.55	0.24	4.50	0.25	1.27	0.20
โดยรวม	4.53	0.23	4.47	0.23	2.31	0.02

พบว่า จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านมีความเห็นแตกต่างกัน จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านมีความเห็นไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ด้านเมตตา ผู้บริหารควรมีความปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้คำแนะนำในการทำงานและความประพฤติที่เหมาะสมมอบหมายภาระงานต่างๆ อย่างเหมาะสมตรงกับสายงานความรู้ความสามารถและความถนัดเหมาะสม ด้านกรุณา ผู้บริหารควรมีความกรุณาปรานีกับผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความบริสุทธิ์ใจสนับสนุนส่งเสริมทั้งทางด้านวัตถุกำลังกายและกำลังใจด้วยความเป็นธรรมอย่างเป็นธรรมอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกัน ด้านมุทิตา ผู้บริหารควรสนับสนุนส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความรู้ความสามารถในการทำงานพัฒนาตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้า ผลงานประสบผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชน ด้านอุเบกขา ผู้บริหารควรมีความปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาไม่มีอคติทั้งปวงมีความเที่ยงธรรมโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารงานเสมอภาคเที่ยงธรรมเพื่อให้ทุกคนมีความสุขในการทำงาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 มีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ด้านเมตตา โดยภาพรวมและรายข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีความรัก ความปรารถนาดี ความหวังดีต่อครู สอดคล้องกับงานวิจัยของเนตรนภา เนตรमुख (2559) ได้ทำการวิจัย การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่น อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้กับหลักเมตตา

การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ด้านกรุณา โดยภาพรวมและรายข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนให้ความช่วยเหลือครูเมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำอ้อย อนุสนธิ์ (2554) ได้ทำการวิจัย การศึกษาการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ภาพรวม การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา ด้านกรุณา อยู่ในระดับมาก

การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ด้านมุทิตา โดยภาพรวมและรายข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนแสดงความยินดีเมื่อครูประสบความสำเร็จเจริญก้าวหน้า ในการงานอาชีพด้วยความจริงใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบุญญวัฒน์ ปัญญาวุฑฒ์ (อ่อนดี) (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารไว้ในการศึกษาการบริหารงานบุคลากร ตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษา ทุกด้านอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยด้านเมตตาอยู่ในระดับมาก ด้านกรุณา ด้านมุทิตา และด้านอุเบกขาตามลำดับ

การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ด้านอุเบกขา โดยภาพรวมและรายข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารโรงเรียนวางใจเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำอ้อย อนุสนธิ์ (2554) ได้ทำการวิจัยการศึกษาการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ภาพรวม การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารในการบริหารสถานศึกษา ด้านกรุณา อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามเพศ พบว่า การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมมีความเห็นแตกต่างกัน ถ้าพิจารณาเป็นรายด้านมีด้านที่มีความเห็นแตกต่างกันคือ พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน ด้านมุทิตา และด้านที่มีความเห็นไม่แตกต่างกันมี 3 ด้าน คือ พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านอุเบกขา สอดคล้องกับงานวิจัยของน้ำอ้อย อนุสนธิ์ (2554) ได้ทำการวิจัย การศึกษาการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานครูที่มีต่อการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 จำแนกตามเพศ พบว่า พนักงานครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชรมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดย

ภาพรวมมีความเห็นไม่แตกต่างกัน ถ้าพิจารณาเป็นรายด้านมีด้านที่มีความเห็นไม่แตกต่างกันทั้ง 4 ด้านคือพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน ด้านมุทิตา ด้านเมตตา ด้านกรุณา และด้านอุเบกขา สอดคล้องกับงานวิจัยของเนตรนภา เนตรมธุ (2559) ได้ทำการวิจัย การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่น อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมมีความเห็นไม่แตกต่างกัน ถ้าพิจารณาเป็นรายด้านมีความเห็นไม่แตกต่างกันทั้ง 4 ด้านคือพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน ด้านมุทิตา ด้านเมตตา ด้านกรุณา และด้านอุเบกขา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอินทสรธรรม นรินโท (โคณพันธ์) (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน ควรใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและยอมรับความคิดเห็นของครู ด้วยความรักความเมตตา หากพบครูมีข้อบกพร่องผู้บริหารและครูต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหา โดยให้คำแนะนำและคอยชี้แนะแนวทางต่อไป

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรให้ความสำคัญในการนิเทศ ติดตาม การดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อที่จะให้ผู้บริหารโรงเรียนมีการใช้หลักคุณธรรมในการปฏิบัติต่อครู ตามหลักครองตน ครองคน ครองงาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการบริหารจากการบริหารตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 เพื่อผู้บริหารได้ทราบผลและนำไปปรับปรุงการบริหารงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 เพื่อใช้เป็นแนวทางในพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาวิจัย เรื่องการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 พบว่า 1) ด้านเมตตา ผู้บริหารต้องมีความปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำงานและความประพฤติและส่งเสริมให้มีความรู้ความสามารถในการทำงาน 2) ด้านกรุณา ผู้บริหารต้องมีความกรุณาปรานีกับผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความบริสุทธิ์ใจ มีความปรารถนาดี ให้กำลังใจและกำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกัน 3) ด้านมูทิตา บริหารต้องสนับสนุนส่งเสริมผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความรู้ความสามารถในการทำงานให้มีการพัฒนาตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และชีวิตของครอบครัว อย่างจริงใจอย่างสม่ำเสมอ และ 4) ด้านอุเบกขา ผู้บริหารต้องมีความปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาปราศจากอคติทั้งปวงมีความเที่ยงธรรมโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานให้ความเสมอภาคเที่ยงธรรมกับทุกคนเท่าเทียมกันในทุกๆด้านเพื่อทุกคนมีความสุขในการทำงาน ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- น้ำอ้อย อนุสนธิ์. (2554). *การศึกษาการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร*. (สารนิพนธ์ศาสตราจารย์มหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เนตรนภา เนตรมุข. (2559). *การบริหารงานบุคคลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอินทสรธรรม นรินโท (โค่นพันธ์). (2562). *การบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอำนาจเจริญ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญญวิวัฒน์ ปญญาวุฑฒ (อ่อนดี). (2555). *การศึกษาการบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พลภัทร ปิ่นทอง. (2556). *การบริหารโรงเรียนของรัฐตามหลักพรหมวิหารธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทพรปราการ เขต 1*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริพงษ์ เสาภายน. (2552). *หลักการบริหารการศึกษา: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: บ็ุก พอยท์.
- อมรา เล็กเจิงสินธุ์. (2542). *คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- Krejcie. R. V. & Morgan. D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Education and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.